

M 299 416

Albatros

Renáta Fučíková

KRÁLOVNY A POUTNÍCI

Příběhy
prvního tisíciletí

Kniha třetí

NOVÝ STÁT

Říše

Už po dvě století byly nížiny i vrchy podél řek Dunaje, Moravy i Vltavy a Labe domovem Slovanů, jimž však jiné národy říkaly Venedové. Jejich vesnice žily tichým životem naplněným prací na drobných políčkách. Největší starostí Slovanů bylo, jak odvrátit hlad. O svou úrodu se totiž dělili s kočovnými Avary, kteří si jejich těžce nabyté zásoby vymáhali násilím.

Západně od slovanských území sídlily bývalé barbarské národy, které kdysi žily za hranicemi římské říše a záviděly jí bohatství a moc. Teď urputně válčily mezi sebou, až nakonec nad všemi zvítězili Frankové, jejichž jméno znamenalo „smělí“.

Frankové, ale i poražení Ostrogóti, Vizigóti i Langobardé, už byli křesťané. Měli kněze, biskupy, chrámy a kláštery. Celá křesťanská

církev podléhala nejvyššímu z kněží – římskému papeži.

Francký panovník Karel pomohl papeži udržet moc a za to si od něj vysloužil vděk v podobě císařské koruny. Tak se stal z krále Karla císař Karel Veliký, vládce veliké říše, pokračovatelky dávného Říma.

„Pánové, vzpomeňte, kolik jen jsme měli nepřátel?!“ pronesl ve velké hodovní síni francký císař Karel. Vévodové a baroni souhlasně mručeli. Sešli se v císařově nejmilejším městě Cáchy a rokovali tu podobně jako kdysi římský senát.

„Muslimské Maury, kteří k nám vtrhli až z Afriky, jsme zahnali za Pyreneje,“ pozvedl Karel vítězně svůj zlatý pohár.

„Sláva císaři! Sláva jeho statečným rytířům!“ tloukli pěstmi do dlouhého stolu baroni.

Nový stát

„Pohanské modly divokých Sasů jsme skáceli a jejich uctívače jsme přivedli na jedinou správnou víru v Krista! A teď jsou Sasové našimi věrnými spojenci,“ Karel pokynul směrem k vousatým rytířům v sále.

„Ho, ho, ho! Sasům čest a sláva!“

„Porazili jsme Lombardii a učinili ji součástí říše! Podmanili jsme si i Bavorsko! Koněčně jsme porazili i kočovné Avary! Naše panství teď sahá od Pyrenejí až k Dunaji.

Poslední, s kým se musíme vypořádat, jsou Venedi kolem Labe, Vltavy a Moravy.“

„Na Venedy! Na Venedy!“

Říšská vojska vyrazila proti Venedům - neboli Slovanům - hned několikrát. Frankové Slovany porazili a vymohli si na nich výkupné za mír. Slované pak dlouho posílali do francké říše stříbro i bojovníky, jimiž pomáhali upevnit moc veliké západní říše.

Křest

Stejně jako každý rok přijeli do Cách Slované od řeky Moravy předat poplatky Frankům. Sídlo Karlova syna, císaře Ludvíka, je ohromovalo. Zděné budovy! Vysoké stropy a dlouhé chodby! Schodiště, sloupořadí, pevné střechy! Nic takového doma neměli, tam byly jen dřevěné chalupy se slaměnými došky.

Císařský pokladník vyšel z trůnní síně a kývl na Moravy: „Pojďte, císař vás přijme.“

Ludvík seděl na vyřezávaném křesle, nohy pohodlně zkřížené, v jedné ruce svíral dlouhý meč a druhou hladil velikého psa.

„Nuže, Moymare, s čím přicházíš?“

Moravané se udiveně zamračili – svému knížeti přece říkali Mojmir. Proč císař jeho jméno komolí?

„Císaři, přinášíme poplatky, jak náleží. Už jsme je předali tvým úředníkům,“ oznámil Mojmir. „Od doby, kdy tvůj otec Karel porazil Avary, žily naše vesnice svobodně, ale bezcílně a nespoutaně. Naši bojovníci mě proto zvolili, abych se stal jejich knížetem. Žádám, abys uznal mé panství nad kraji podél Moravy.“

Ludvík důležitě sešpulil rty: „Těší mě, že mi projevuješ náležitou úctu. Chci věřit, že si tě vybrali dobrovolně, ale nevidilo by mi, pokud bys své lidi donutil násilím. Tvá země je bohatá a rádně mi platí za mír. Proto tvou vládu potvrdím.“

Císař sevřel na prsou svůj zlatý řetěz s křížem: „Jsem však císařem křesťanů a nehodlám podporovat pohany. Mou podmínkou je, že před návratem domů přijmete křest. V opačném případě budeme nepřátelé a ty jistě víš, co to pro tvou zemi znamená.“

Moravané znovu zamručeli: Nejdřív neúcta k jejich knížeti, teď neúcta k jejich zvykům. Zezadu syčeli na Mojмира: „Nepodřizuj se. Raději válku s Franky, ale bohy nám brát nebudou!“

Mojmir se po své družině ohnal: „Buďte zticha!“

Znovu promluvil k císaři: „Nechceme válku. Náš domov je kraj do všech stran otevřený a láká všemožné útočníky. Potřebujeme silné spojence. Rád tedy přijmu vaši víru, pokud tě to uspokojí.“

Následujícího dne kráčel sloupořadím za hlavní branou skromný průvod. Mířil do císařské kaple a vedl ho sám arcibiskup. Za ním šli Moravané v čele s Mojmírem a několik císařových baronů.

Když vstoupili do kaple, Moravané se neovládli a vykřikli úžasem. Tolik nádhery! Mozaiky zářily ve svitu lamp, barevné kamenné stěny se leskly a štíhlé sloupy podpíraly pruhované oblouky oken. Císařův trůnní sál byl jen ubohým pozemským stavením proti téhle nebeské nádheře!

„Jejich bůh musí být mocný, když ho takhle oslavují,“ šeptali si mezi sebou Moravané.

„Pst!“ okřikl je arcibiskup a pokynul knížeti, aby odložil šat. Mojmír i jeho muži pak nazí vstoupili do mělké nádrže a poklekli. Voda jim sahala po pás. Arcibiskup pronášel obřadná slova v jazyce Římanů a úředníci mu stejnou řečí odpovídali. Pak nabral vodu do nádoby a tenkým proudem ji postupně lil na hlavy všech křtěnců: „Od této chvíle se zříkáš ďábla a pohanských pověr.“

„Amen,“ ukončili obřad baroni, kteří se stali kmotry Moravanů.

Toho večera usedli moravští bojovníci na konec dlouhé hodovní tabule v císařově paláci. Seděli po boku baronů z Bavorska a Panonie. Moravská země toho dne přijala novou víru i zákony a stala se spojencem francké říše.

Trestná výprava

Přijmout víru v Krista však znamenalo přijmout i kněze, které na Moravu poslal císař. Ti pověřili moravské stavitele, aby zbudovali kostely z kamene.

„Jak mám postavit zeď po římském způsobu?! Jsem tesař, dovedu roubit dřevo, ale kamenný spojit neumím!“ hořekoval stavitel, když se mu kaple na břehu Moravy už podruhé zborčila pod rukama. Kněží tedy museli sloužit mše pod širým nebem.

Je těžké šířit křesťanství mezi lidmi, kteří odnepaměti rozmlouvají s duchy lesů i vod a přinášejí oběti Velké Matce. Ještě těžší ale je šířit je jazykem, jemuž noví křesťané nerozumějí.

Moravané se proto při bohoslužbách zlobili: „Jak máme těm novým obřadům rozumět?!

Kněží si jen něco mumlají. Pro nás jsou němí! Jsou to Němci.“

Frančtí kněží si císaři postěžovali, že je Moravané nechtějí poslouchat: „Kostely nebudují, zato dál uctívají své staré modly.“

Ne nadarmo měl císař Ludvík za svým jménem přídomek Zbožný, protože církev měla v jeho říši to nejpřednější místo. Rázně se rozhodl:

„Vyšlu vojsko, aby na Moravě udělalo pořádek. Povede ho můj syn.“

Trestná výprava vyrazila na východ podél Dunaje až do míst, kde se před ní otevřely roviny Moravy. Hned v prvních bojích padlo mnoho Moravanů, mezi nimi i syn knížete Mojzíra.

Kniha třetí

Francká vojska pronikla do Mojžírovy pevnosti, kde v hodovní síni nejvěrnější družina bránila svého knížete a jeho sestru s malíčným synovcem.

„Jsi nehodný služebník svého císaře! Donutíme tě dodržovat křesťanské zákony. Odvezu s sebou tohle dítě tvé krve. Bude zárukou, že nám nebudete vzdorovat!“ řekl císařův syn a vyrval malého Rastislava z náručí matky.

„Proklínám tě, Ludvíku! Jak můžeš mluvit o křesťanských zákonech?! Jsi horší než Avaři! Ti nám nekradli naše děti!“ volal za císařovým synem zdrcený Mojžír.

Ale Ludvík se jen smál. Plačícího chlapce si posadil před sebe a odvezl ho do bavorského města Regensburg, jemuž dnes říkáme Řezno.

Rukojmí

Rastislav vyrůstal v Ludvíkově domě. Nikdo z Franků mu tam neřekl jinak než Rastic – to jméno se jim lépe vyslovovalo. Neměl učitele, jako měly Ludvíkovy děti, zato však byl tichý a nenápadný a všechno kolem sebe bystře sledoval. A že v Ludvíkově domě bylo co pozorovat.

Nejdříve se Ludvík spolu s bratry postavili proti císaři – vlastnímu otci! Pak císař zemřel

a Ludvík začal se stejnou silou bojovat proti svým bratrům, dosavadním spojencům. Rvali se o dědictví, o obrovskou říši sahající od oceánu až po Dunaj.

V oněch bouřlivých dobách pochytil Rastic mnoho důležitých ponaučení, která však nepocházela z Bible ani z žádného zákoníku:

Rodinná pouta neznamenají zhora nic... Pokud chceš získat moc, vezmi si ji jakýmikoliv

prostředky, třeba i zradou. Věrnost totiž není výsadou mocných, tu jen vyžaduje silnější od slabšího... Lstivost má větší cenu než čest... Rozděl a panuj. Nech své nepřátele, ať se navzájem pobijí, a ušetříš si mnoho sil...

Bystrý Rastic časem dozrál v muže a nehodlal opustit Ludvíkův dům, v němž si užíval královského blahobytu. Platil za něj svými válečnickými službami a občas i radami. Jako tichý vlk čekal na svou příležitost...

Boje mezi císařskými dědici se vlekly, ale pak se bratři konečně dohodli a říši si rozdělili na tři části. Ta nejvýchodnější připadla Ludvíkovi. Sousedila s kraji Slovanů, a ti jí říkali země Němců.

Moravané věděli, že se velká říše na Západě drobí. Vycítili v tom příležitost vymanit se z jejího područí.

„Císař je po smrti a jeho synové si naši úctu nezasluhují. Postavme se Němcům,“ povzbuzovali Moravané svého knížete k povstání.

„Ale co můj Rastislav? Ludvík ho zabije, jakmile proti Němcům pozvedneme zbraně.“

„Ten už se nám dávno odrodil. Stal se z něj poslušný pes krále Ludvíka,“ očerňovali Mojžírova synovce bojovníci.

„Dobrá, ať je po vašem. Přestaneme Němcům platit za mír,“ řekl pevným hlasem kníže.

Muži z Bohemie

Ludvík Němec zatím neměl na Moravany čas. Dobýval rozsáhlé kraje u řeky Rýn. Když zvítězil, pyšně se v Regensburgu posadil na trůn, aby přijal pocty od pánů poražených zemí.

V řadě mezi rýnskými barony však stála cizí, neznámá družina.

„Rastici, pověz – kdo jsou tihle zarostlí muži?“ naklonil se Ludvík ke svému moravskému rádci.

„To jsou Venedi od řeky Vltavy, žijí v zemi, které se říká Bohemie. Mají mnoho rodů a kmenů – Čechové, Doudlebi, Charváti, Zličané. Ani všechna jejich jména neznám.“

Král si povýšeně prohlížel skupinu Bohemanů. Budou z nich hlídací psi před hranicí

říše. Až bude na Ludvíkovo panství někdo chtít zaútočit, aspoň zaštekají...

„Nuže – podrobte se mé vládě a přijměte naše zákony i mír.“

Bohemané chtěli být zadobře s mocným sousedem, od něhož je odděloval jen pás kopců! Věřili, že jejich zemi ochrání, kdyby se odněkud vynořili noví nájezdníci podobní Avarům...

Následujícího dne byli muži z Bohemie v Regensburgu pokřtěni a podřídili se vládě Ludvíka Němce.

Dějiny se tak rády opakují: Bohemané za hranicemi francké říše zaujali dávné místo Markomanů, zatímco Frankové se ujali role Římanů...

Moravská moc

V německých zemích byl klid a pořádek, král Ludvík teď mohl obrátit svou pozornost k Venedům na Východě.

„Prokázal jsi mi cenné služby, Rastici, pošlu tě zpátky na Moravu. Tam budeš vládnout v zájmu mé říše,“ objal Ludvík Němec mladíka, jehož kdysi vyrval z matčina náručí.

Francké vojsko vytáhlo proti Mojmírovi a jeho družinu na hlavu porazilo. Sám kníže v boji padl. Frankové ale Moravu nedrancovali, jak bývalo tenkrát neblahým zvykem. Namísto toho ji pokojně předali Rasticovi a odtáhli domů.

Z Rastice se opět stal Rastislav. Jakmile poslední frančtí jezdci zmizeli za kopci, začal naplno upevňovat svou moc. Moc

sebevědomého knížete Moravy, ne podřízeného Ludvíkova sluhu.

Věděl, že bude muset brzy znovu vzdorovat Němcům a k tomu potřeboval zdatné bojovníky. Do své družiny proto pozval udatné válečníky ze Severu a přikázal jim: „Vycvičte moje muže, aby obstáli v boji s každým nepřítelem.“

Jeho země však potřebovala i úctu křesťanských panovníků, aby ho podpořili ve vzdoru vůči Ludvíkovi. Pozval proto stavitele z Jihu, kteří uměli po římském způsobu pracovat s kamenem. Podél Moravy vyrostly křesťanské kostelíky.

„Už nebudeme v očích Němců pohany. Moje Morava bude silná,“ přísahal Rastislav.

Nový stát

Využíval teď všechna ponaučení, která získal v Regensburgu. Proto lživě hledal tajné spojení mezi Ludvíkovými správci.

Zprávy o Rastislavových činech se brzy donesly k Ludvíkovi. Zuřil jako nikdy a sám se v čele vojska vypravil na Moravu. Oblehl knížecí město a volal: „Vydejte mi Rastice! Za svou věrolomnost si zaslouží trest!“

Jenomže hradby Veligradu byly pevné a Moravané je statečně bránili – Němci nakonec odtáhli s nepořízenou. Král Ludvík jim alespoň dopřál vyplenit cestou moravské obce.

Spiknutí

Pak Ludvík Němec svěřil správu pohraničí svému synu Karlomanovi: „Dokaž, že jednou budeš hoden mého království. Ztrestej Rastice a podmaň si jeho zemi.“

Karloman poslušně vyjel do pole, ale před bitvou dostal od Rastislava vzkaz: „Chceš

snad do smrti poslouchat svého otce? Spojme se a budeš králem hned.“

Taková řeč se ctižádostivému Karlomanovi zamlouvala. Už dávno měl dost otcových příkazů. Vypravil se proto do Rastislavovy pevnosti nad Dyjí. Za stolem už čekali

moravský kníže a jeho synovec Svatopluk. Mladíček pozorně naslouchal a úslužně oběma mužům doléval poháry.

„Otec tě ze srdce nenávidí, Rastici. Morava je prošpikovaná jeho špehy,“ varoval knížete Karloman.

„Jak by to dokázal? Každého cizince hned poznáme,“ divil se kníže.

„Rastislave, uvažuj: Cožpak nestavíš kostely? Což v nich nemáš kněze? Odkud k vám přicházejí?“

V Rastislavovi se zastavilo srdce: němečtí kněží podávají Ludvíkovi zprávy o činech Moravanů, o jejich vojsku, o počtu pevností.

Bylo to jako vpustit si do domu myši a čekat, co nahlodají.

Svatopluk se plaše zapojil do hovoru: „Kdyby měla Morava své biskupství, měli bychom vlastní kněze, kterým bychom věřili.“

Rastislav synovce okřikl: „Nech si své rady pro sebe, hochu.“

Myšlenka na vlastní biskupství však nedala ctižádostivému Rastislavovi spát. Moravský kníže by s biskupem po boku mohl být skutečně mocným panovníkem, a třeba i králem! Mohl by dobývat další kraje, plenit, ovládat... O biskupství požádám přímo v Římě, papež mi musí vyhovět!

Prosba

Svatého Otce zdraví kníže Moravy, Rastislav. Už mnoho let jde můj lid cestou pravou a dodržuje křesťanské zákony. Prosím, pomoz nám lépe spravovat církev i naši víru. Jsme zcela závislí na biskupech země, která se netají nepřátelstvím vůči nám. Je v zájmu víry i církve, abychom měli vlastního biskupa, který bude podléhat přímo tobě, Svátý Otče.

Odpovědi z Říma se však Rastislav nedočkal. Možná proto, že papež měl v tu chvíli své vlastní starosti a osudy slovanské země mu byly vzdálené? Anebo si jen nechtěl pohněvat mocného Ludvíka? Kdo ví?

Rastislav tedy nelenil a napsal na opačnou stranu, do nejbohatšího města té doby, do Konstantinopole. Nemusel použít žádné lichotky ani vzletná slova. Byl si jistý, že císař Michal využije příležitost vyřídit si účty se Západem.

Byzantský císař se rozhodl rychle: „Vyhovím Rastislavovi a pošlu na Moravu dva

schopné muže. Bratři Konstantin a Metoděj se nám několikrát osvědčili.“

Byzantští učenci Konstantin i Metoděj se poslušně vydali na cestu a po několika dnech předstoupili před Rastislava. Kníže je obřadně přijal v patře svého nového paláce. Byl postaven postaru ze dřeva a z jeho stěn a hlavic sloupů se šklebily tváře oblud. Koberce na stěnách divoce vířily barevnými pletenci a před nohama knížete hořela na ohništi obrovská smolná polena.

Jsme u pohanských barbarů – pomysleli si oba byzantští učenci. Bude asi hodně těžké pohnout s jejich tvrdými hlavami. Jak je však překvapilo, když kníže promluvil:

„Moje země už čtyřicet let vyznává křesťanské zákony. Teď však chci posílit naši moc a šířit víru do dalších zemí. Proto potřebujeme své vlastní kněze.“

„Vychováme je, dej nám jen trochu času,“ slíbili Konstantin a Metoděj.

Kniha třetí

A skutečně – v neuvěřitelně krátké době dosáhli velikého úspěchu. Řeč Moravanů se učit nemuseli, jejich matka byla Slovanka. Konstantin vytvořil pro Moravu písmo, jímž dokázal zapsat všechny měkké slovanské zvuky, které jazyk Římanů neznal. Tímto novým

písmem zvaným hlaholice zaznamenal ve slovanské řeči příběhy z Bible.

Metoděj zase dobře rozuměl římskému právu a na Rastislavovo přání sepsal knihu zákonů, jimiž se od té chvíle měli všichni Moravané řídit.

Stížnosti

Ludvíkův syn Karloman moravského knížete velice obdivoval. Líbila se mu jeho cílevědomost a rozhodnost. Rád se tedy přidal na stranu Moravanů. Vzbouřil se proti otci a zabral si z jeho říše rozlehlé kraje od Dunaje až po Alpy. Král Ludvík sice zestárl, ale stále měl dost sil na to, aby si svoje území vzal zase nazpátek. Syna zajal a nechal ho v poutech předvést před svůj trůn.

„Ty nestoudný darebáku! Jakým právem saháš na otcovy země a města?! Kdo tě k tomu navedl?! Kdo tě to naučil?!“ napřáhl Ludvík ruku a vši silou Karlomana zpolíčkoval. Syn se třásl hrůzou a už se viděl na popravišti.

Ale pak se král na celé kolo rozesmál: „Jsi skutečný Frank! Smělý pravnuke Karla Velikého, moje vlastní krev! Ve tvém věku jsem byl stejný.“

Král sám uvolnil Karlomanova pouta a pozval ho ke stolu, jako by se nikdy nic nestalo.

„Pamatuj, že s Venedy na východě se nepřátelíme – ty rovnou porážíme!“ zamračil se Ludvík. „Rastic bude pykat. A ti jeho byzantští havrani, co učí Moravu v kostele krákat slovansky – ti se budou zpovídat samotnému papeži!“

Do Říma brzy putovaly od Ludvíkových biskupů listy plné stížností: *Naše slova ztrácejí na vážnosti. Nemáme jistotu, zda Moravané nevyznávají bludy, protože obřady vykonávají v nesrozumitelné řeči. Vzpomeňme, jak biskup Vulfila učil písmo v gótském jazyce a psal je docela novým písmem – a kam to všechno vedlo! Všichni Gótové tehdy sešli z pravé cesty a dlouho trvalo, než svůj omyl uznali a napravili. Naříd', Svatý Otče, ať se na Moravě znovu používá jazyk Říma, kterým mluví všechny křesťanské země světa!*

Papeže biskupské stížnosti naplnily znepokojením: Nový rozvrat v církvi nechtěl.

Pozval proto Konstantina a Metoděje před svůj stolec, aby vše vysvětlili.

Bratři se na důležitou cestu pečlivě připravovali: Balili své spisy a každý z nich raději dvakrát přečetli, než ho vložili do truhlice.

„Nebude snadné obhájit v Římě naši moravskou práci,“ povzdechl si Metoděj. „Řekl bych, že papež je proti nám už do předu zaujatý.“

„A což kdybychom kromě svých spisů s sebou vzali i náš vzácný poklad?“

napadlo Konstantina. Myslel jím drobné kůstky jednoho z nejstarších papežů, svatého Klimenta. Jeho hrob bratři objevili na své výpravě do říše Chazarů. Klimentovy ostatky měli od té doby ukryté ve zdobeném pouzdru, pečlivě zabalené v bílém plátně.

„Moudrý nápad! Tak vzácný dar určitě obměkčí i tu nejpředpojatější mysl,“ pochválil bratra Metoděj.

Obhajoba

„Sláva Konstantinu a Metoději!“ volali obyvatelé Říma a vítali oba bratry jako hrdiny. Kdekdo se jich chtěl dotknout a každý chtěl vidět ostatky svatého Klimenta. Davy s jásotem doprovázely oba byzantské učence až do papežova paláce v Lateránu.

Bratři vstoupili a byli uvedeni přímo před stolec, na němž ve vyšívaném rouchu a s vysokou špičatou čapkou na hlavě seděl papež Hadrián. Zlatou berlou pokynul bratřím i přítomným biskupům, aby se posadili na lavice v sále.

„Za nebývalý dar děkuji. Ostatky vzácného světce a svého předchůdce pochováme zde v Římě, aby jeho hrob mohli navštívit všichni dobří křesťané,“ začal rozpravu papež. „Nyní však vaše záležitost. Jak odpovíte na stížnosti, které proti vám byly vzneseny?“

Jako první promluvil starší z bratrů, právník Metoděj: „Pečlivě jsem je přečetl a na naši

obhajobu, proč vykládáme svatá písmena v řeči slovanské, bych řekl asi toto –“

„Poslyšte, bratři,“ skočil mu do řeči Konstantin. „Což nestojí v žalmu sto padesátém: Aleluja! Chvalte Boha za jeho moc! Všechno – všechno, co dýchá, ať chválí Hospodina?!“

Řady biskupů se zavlnily. Tak prudký příval slov nečekali.

„A také vám povím ústy svatého Pavla, učitele světa: Je mnoho různých řečí a každá má svá slova. Jestliže však neznám význam těch slov, budu pro mluvícího jen hluchým cizincem a on bude němým cizincem pro mě. Tak tedy já, ubohý Konstantin, spolu se svatým Pavlem děkuji Bohu, že mám jako on dar mluvit více jazyky. Nebraňte nám mluvit různými jazyky. Boží slovo přece nevyšlo od nás! Bylo nám všem sesláno! Amen.“

Biskupové mlčeli. Všichni přece znali znění listu, který kdysi dávno napsal jeden

z prvních křesťanů, svatý Pavel. Kdo by teď proti němu vystoupil, promluvil by proti víře v Krista – a to by bylo rouhání.

„Sbor biskupů se poradí,“ ukončil ticho papež.

Bratři opustili síň a čekali v předsáli na rozhodnutí nejvyšších mužů církve. Přes okované dveře bylo slyšet vzrušené hlasy, chvílemi i úder berly, když papež tišil hádku biskupů. Po chvíli ticha se síň otevřela. Konstantin s Metodějem znovu předstoupili před stolec.

„Slyšte rozhodnutí papeže Hadriána,“ předčítal jeden z biskupů.

„Slovanský jazyk se pro bohoslužby povoluje, stejně jako nové písmo i překlad svatých písem. Vráťte se na Moravu, abyste pokračovali ve svém díle.“

Konstantin ale brzy pocítil, že jeho tělo stravuje smrtelná nemoc. Pochopil, že dalekou cestu ani další práci by už nezvládl. Vstoupil proto v Římě do řeckého kláštera, kde přijal jméno Cyril. Nedlouho na to zemřel a jeho hrob můžeme dodnes navštívit v bazilice Svatého Klimenta poblíž starověké arény zvané Koloseum.

Synovec

Na cestu zpět se měl vydat jen Metoděj a připravoval se na svůj nový úkol: Byl jmenován ilyrským arcibiskupem.

Rastislav se radoval: „S arcibiskupem po boku ke své říši připojím i ilyrské končiny a Panonii.“

Svému synovci svěřil Rastislav sousední kraje kolem řeky Váh a Svatopluk si vedl dobře. Byl učenlivým žákem svého strýce a panovnické lsti už dobře ovládal. Proto se nehodlal spokojit s málem. Chtěl všechno a hned. Tajně se vypravil na jih, k Dunaji, za synem krále Ludvíka.

Karloman Svatopluka přijal ve starobylém městě Savaria, jemuž se dnes říká Szombathely. Usedli ke stolu v domě, kde kdysi přebývali římsí generálové – a teď tu popíjeli Němec se Moravanem. Úslužný mladíček Svatopluk dozrál jako víno a změnil se v ctižádostivého muže. I Karloman už dosáhl zralého věku – stal se z něj děd.

„Budme spojenci, Svatopluku. Buď kmo-trem mého vnuka,“ velkoryse nabídl Karlo-man. Věděl, že takové pouto se bude brzy hodit, Rastislav přece nebude Moravě vládnout věčně...

Svatopluk se nijak nerozmýšlel: Být kmo-trem potomka Karla Velikého? To je přece čest – a přitom ho k ničemu nezavazuje...

Usmál se a nahlas řekl: „Rád tuto poctu přijímám, příteli.“

Následujícího rána držel Svatopluk v náručí novorozeně, které do kostela přinesli jeho rodiče Arnulf a Vinburga. Děd Karloman zapálil svíci a biskup dítě pokřtil jménem Svatopluk. Nemluvně vstoupilo do dějin o čtvrt století později jako lotrinský král Zwentibalt – jak Frankové zkomolili jeho moravské jméno.

„Na zdraví mého vnuka!“ provolával při křestní hostině Karloman už poněkolikáté a zpitý vínem se sotva držel na nohou. Svatopluk mu visel kolem krku a neustále dokola breptal:

„C-co d-dostanu, když ti v-vydám R-rastislava?!“

„Eee – budeš knížetem! Na to ber jed!“

I v neuzavřenější místnosti, i v nejpouštěnějších válečných stanech se vždycky najdou nejméně jedny pozorné uši. Natož v hodovní síni plné hostů! A tak se kníže Rastislav dozvěděl o zradě, kterou proti němu chystá jeho synovec. Pán Moravy byl bez sebe vzteky a poručil, aby Svatopluka uškrtili uprostřed knížecí síně při večeři – všem pro výstrahu.

Tentýž tichý zvěd však nelenil a naopak varoval Svatopluka před strýcovou léčkou. Co teď?! zděsil se Svatopluk, když vystřízlivěl z pitky s Karlomanem. Večeři se strýcem se musím za každou cenu vyhnout!

„Svatopluk se omlouvá, ale na večeři dnes nedorazí. Hodlá se sokolníky cvičit nové dravce,“ vyřizoval vzkaz Svatoplukův družiník.

„Ten had! Ten zrádce! Až ho dostanu, uškrtím ho vlastnoručně!“ nečekal Rastislav na svou družinu a jen s několika muži vyrazil hledat synovce.

Jenomže Svatopluk se na strýce včas připravil a zajal ho uprostřed bučiny za Veligradem. Knížete odvezl do Karlomanovy pevnosti.

„Zde je králův nepřítel,“ předal Svatopluk strýce do rukou Němců. „Očekávám svou odměnu.“

Karloman se jen vítězně zašklebil a pokynul strážcům: Spoutali i Svatopluka. Synovec zradil strýce - žák zradil učitele. Ale oba dva přechytračil jejich nepřítel. Rozděl a panuj...

Metoděj do svého arcibiskupského sídla nedojel - cestou ho zajali Ludvíkovi bojovníci. Uvěznili ho ve stejné pevnosti jako Svatopluka. Rastislav byl významnější vězeň, jeho odvezli až do Regensburgu, do kobky v domě, v němž kdysi strávil dětství.

Král Ludvík byl seschlý stařec, záda měl věkem ohnutá a při chůzi potřeboval hůl.

Na shromáždění baronů se však držel zpříma - zalykal se svým úspěchem.

„Přiveďte Rastice!“ přikázal.

Týdny strávené v šeru kobky změnil Rastislava k nepoznání. Statný kníže se ve vězení proměnil v trosku. Starý král ho teď pomalu obcházel a do jeho zbědovaného těla štouchal holí.

„Jaká radost, že tě znovu vidím, Rastici! Kolik jsme toho oba chtěli vykonat! Mít v moci velikou říši sahající od moře k moři. Tobě se to nepovedlo - jenomže mně ano,“ skřehotal skrz děravé zuby Ludvík. „Právě dnes jsem získal další území, a proto k tobě budu milostivý. Nedám tě popravít. Odveďte ho zpátky do kobky a tam ho oslepte! Už ho nechci ani vidět.“

Stráže vykonaly strašlivý trest a navždy zabouchly za Rastislavem železné dveře. V černotách vězení i vlastního svědomí se slavný moravský kníže utrápil.

